

Vastaus kirjalliseen kysymykseen oppivelvollisuus iän korottamisesta ja kunnille aiheutuvista kustannuksista

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Jussi Wihosen /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 703/2020 vp:

Onko koronaepidemia ja sen tuomat taloudelliset ongelmat otettu huomioon oppivelvollisuuden pidentämissuunnitelmissa,

onko huomioitu koronan aiheuttamat ongelmat kuntien talouksille,

miksi toimia ja rahoitusta ei kohdisteta suoraan koulunkäynnin kanssa vaikeuksissa oleville ja

onko hallitus pohtinut, että kun kuntien taloudellisia velvoitteita lisätään, niin koulujen resurssit vähenevät, jolloin heikennetään kaikkien oppilaiden opiskelun laatua?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Oppivelvollisuuden laajentamista koskevaa lakimuutosta on valmisteltu syksystä 2019 lähtien siitä lähtökohdasta, että uudistus tulisi voimaan 1.8.2021 ja koskisi käytännössä ensimmäisen kerran keväällä 2021 perusopetuksen päättävää ikäluokkaa. Koronaepidemia ja sen tuomat taloudelliset haasteet on toki tunnistettu esityksen valmistelun aikana. Erityisesti kunnat ja koulutuksen järjestäjät toivat koronaepidemian aiheuttamiin taloudellisiin vaikeuksiin liittyviä näkökulmia esiin myös hallituksen esitysluonnoksen lausuntokierroksen aikana. Lausuntopalaute on otettu vakavasti ja koronaepidemian vaikutusta uudistuksen toimeenpanon aikatauluun on lausuntopalauteen perusteella arvioitu. Palautteesta huolimatta esityksen valmistelussa ja voimaantulossa on kuitenkin katsottu perustelluksi pysyä alkuperäisessä aikataulussa.

Koronaepidemia ja siihen liittyvät taloudelliset haasteet ovat itsestään selvästi muuttaneet koulutuksen järjestäjien toimintaympäristöä. On kuitenkin tärkeää muistaa, että tulee myös aika koronan jälkeen. Oppivelvollisuuden laajentamisessa onkin keskeisesti kyse koronapandemian jälkeisestä ajasta ja tuon ajan haasteisiin vastaamisesta. Oppivelvollisuuden laajentaminen takaa jokaiselle nuorelle mahdollisuuden suorittaa maksuttomasti toisen asteen tutkinnon, mikä nostaa koulutus- ja osaamistasoa ja samalla työllisyysastetta. Vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien 18—64-vuotiaiden työllisyysaste vuonna 2018 oli 45 prosenttia, kun se toisen asteen tutkinnon

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 703/2020 vp

suorittaneilla oli 71 prosenttia. Tämä on erittäin merkittävä ero. Vuodesta 2003 toisen asteen tutkinnon suorittaneiden työllisyysaste on noussut eniten, 3,9 prosenttiyksikköä. Vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien työllisyysaste on puolestaan laskenut 5,2 prosenttiyksikköä. Työttömyysaste on viimeksi mainituilla selvästi korkeampi kuin muilla ryhmillä, 18–64-vuotiaista tutkintoa vailla olevista yli 20 prosenttia oli työttömänä vuonna 2018.

Uudistus tulisi voimaan ikäluokka kerrallaan, mikä osaltaan porrastaisi uudistusten toimeenpanon ja kustannusten vaikutuksia myös koulutuksen järjestäjien osalta. Esityksen keskeisenä tavoitteena on työllisyysasteen nostaminen, joten jos uudistuksen voimaantuloa siirrettäisiin, siirtäisi se myös esityksen positiivisia työllisyysvaikutuksia. Vastaavasti voimaantulon siirtäminen siirtäisi myös nuorten mahdollisuuksia yhdenvertaisesti suorittaa toisen asteen tutkinto maksutta. Hallituksen esityksen mukaisesti kustannukset tullaan korvaamaan kunnille täysimääräisesti ja 100-prosenttisesti valtionrahoitteisesti. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen toteutuneita kustannuksia tullaan jatkossakin seuraamaan vuosittain.

Hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä on tarkasteltu myös vaihtoehtoisia keinoja, joilla voitaisiin saavuttaa ne samat tavoitteet, jotka oppivelvollisuuden laajentamiselle on asetettu. Lisäresursseja voitaisiin vaihtoehtoisesti kohdentaa esimerkiksi täsmätoimiin perusopetuksessa, jos voitaisiin tunnistaa ne yksilöt, joiden osaaminen uhkaa jäädä sellaiselle tasolle, että he ovat vaarassa pudota koulutuksen ulkopuolelle perusopetuksen jälkeen tai eivät pärjää toisen asteen opinnoissa. Tältä osin ongelmaksi muodostuvat kuitenkin sekä riittävän osaamistason määrittely että kohdennettuja toimenpiteitä tarvitsevien oppilaiden tunnistaminen.

On selvää, että riittäviä tukitoimia tulee kohdentaa myös niihin oppilaisiin, jotka kohtaavat vaikeuksia koulunkäynnin aikana. Tutkimustiedon perusteella syy-seuraus –suhde perus-opetuksen aikana kohdattujen vaikeuksien ja toisen asteen opintojen keskeyttämisen välillä ei kuitenkaan ole yksiselitteinen. On toki niin, että osa perusopetuksessa vaikeuksia kohdanneista on myös oppivelvollisuuden laajentamisen kohderyhmää eli niitä nuoria, jotka jäävät vaille toisen asteen tutkintoa. OECD:n PIAAC-tutkimus kertoo, että yhteiskunnan nykytarpeisiin riittämätön osaaminen on yli kymmenesosalla aikuisväestöstä. Huomionarvoista on, että suuri osa matalan osaamistason aikuisista on kuitenkin työllistynyt. Oppimistulostutkimuksessa mitattu matala osaaminen ei siis yksin kerro, että osaamisen taso on liian matala mahdollistamaan työllistymisen. Talouspolitiikan arviointineuvoston arvion (Seuri, Uusitalo & Virtanen 2018) perusteella tiedetään, että noin kolmannes toisen asteen ulkopuolelle jäävistä nuorista on päättänyt perusasteen yli 7 keskiarvolla, minkä pitäisi hyvin riittää toisen asteen opintoihin. Selvästi heikommalla, alle 6:n keskiarvolla peruskoulusta suoraan toiselle asteelle siirtyneistä tutkinnon suorittaa lähes 80 prosenttia. Tämä viittaa siihen, että varsin huomattavalla osalla toisen asteen koulutuksen keskeyttäneistä syy ei ole osaamisen riittämätön taso perusasteen päättövaiheessa.

Oppivelvollisuuden laajentaminen on vain yksi osa-alue hallituksen päättämässä toimenpiteissä, joilla tuetaan kaikkien oppilaiden ja opiskelijoiden opiskelun laatua. Oppivelvollisuuden laajentamista tuetaan sekä perusopetuksessa, ammatillisessa koulutuksessa että lukiokoulutuksessa erilaisilla kehittämisohjelmilla. Keväällä 2020 käynnistyi perusopetuksen laadun ja tasa-arvon ke-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 703/2020 vp

hittämishjelma 2020—2022. Oikeus oppia-kehittämishjelman toimia ovat muun muassa oppimiseröjen kaventaminen, perustaitöjen parantaminen, lasten saaman tuen vahvistaminen sekä opettajien osaamisen vahvistaminen. Nämä toimenpiteet vahvistavat perusopetuksen mahdollisuuksia tarjota jokaiselle riittävät valmiudet suoriutua toisen asteen koulutuksesta, mikä tukee oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteiden saavuttamista. Oikeus oppia –kehittämishjelman puitteissa panostetaan kolmen vuoden aikana 180 miljoonaa euroa perusopetuksen osalta ja 125 miljoonaa euroa varhaiskasvatuksen osalta.

Osana oppivelvollisuuden laajentamista kohdennetaan lisäresursseja oppivelvollisten ohjaukseen perusopetuksessa, nivelvaiheen koulutuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Näiden resurssien tehokkaan ja laadukkaan käytön varmistamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti vuonna 2020 perusasteen ja toisen asteen yhteisen opinto-ohjauksen kehittämishjelman. Kehittämishjelman toteutukseen on varattu rahoitusta 19,0 miljoonaa euroa vuodessa, josta 14,7 miljoonaa euroa on oppivelvollisuuden laajentamiseen varattua pysyvää rahoitusta, ja lisäksi 4,3 miljoonaa euroa hankerahoitusta. Kehittämishjelman tavoitteena on tukea ja vahvistaa opinto-ohjauksen toteutumista ja systemaattisuutta peruskoulutuksessa ja toisella asteella. Ammatillisen koulutuksen laadun ja tasa-arvon Oikeus osata -kehittämishjelma käynnistyi vuonna 2020 ja jatkuu vuoden 2022 loppuun. Kolmen vuoden aikana ammatillista koulutusta kehitetään yhteensä yli 270 miljoonalla eurolla.

Oppivelvollisuus uudistuksella hallitus haluaa viestiä nuorille, että jokainen nuori on tärkeä. Vankka perusosaaminen, riittävä ja laadukas opinto-ohjaus ja sujuva siirtyminen toisen asteen opintoihin on välttämätöntä saumattoman opintopolun mahdollistamiseksi kaikille nuorille. Lisäksi yhtä oleellista on, että toisen asteen opinnot edistyvät ja tutkinto suoritetaan loppuun. Oppivelvollisuutta laajentamalla ja maksuttomalla toisen asteen koulutuksella investoidaan nuorten osaamistason nostamiseen. Näillä toimilla hallitus rakentaa nuorten ja koko Suomen tulevaisuutta.

Helsingissä 16.10.2020

Opetusministeri Li Andersson